

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ В ШКОЛІ»**

Одеса – 2026

Рекомендовано Вченою Радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» протокол № 14 від 28.05.2026 р.

Рецензенти:

Яновський А. О. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри прикладної математики та інформатики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Савченко Л. О. – доктор пед. наук, професор, професор кафедри технологічної та професійної освіти Криворізького державного педагогічного університету

Яновська Л.Г.

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП Середня освіта (Історія) спец. А4 Середня освіта. Одеса: Ун-т Ушинського, 2026, 26 с.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 12	Галузь знань А Освіта ОПП Середня освіта (Історія)	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Змістових модулів – 5	Спеціальність А4 Середня освіта	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - доповідь		1-й, 2-й	1-й, 2-й
Загальна кількість годин - 360		Семестр	
		2-й, 3-й, 4-й	2-й, 3-й, 4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		60 год	18 год
		Практичні, семінарські	
		90 год	18 год
		Лабораторні	
		0 год.	0 год
		Самостійна робота	
		180 год.	294 год
Індивідуальні завдання:			
30 год.	30 год		
Вид контролю: заліки, екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 70% : 30%
- для заочної форми навчання – 90% : 10%

2. Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі»: сформувані у здобувачів вищої освіти уявлення про зміст, організацію та методи навчання історії в залежності з віковими особливостями учнів, керуючись метою школи, навчити здобувачів застосовувати різні методи та прийоми ведення освітньо-виховної роботи, опираючись на засоби навчання як на уроках історії, так і в позаурочний час, вести методичні дослідження для покращення навчально-виховної роботи.

Сформувані мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності вчителя історії у закладах загальної середньої освіти.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Загальна і вікова психологія», «Філософія», «Історія первісного суспільства і давня історія України», «Історія Стародавнього Світу», «Педагогіка».

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання

ПРН 1. Забезпечувати здобуття освіти державною мовою здобувачами освіти

ПРН 2. Визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту освіти, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання здобувачів освіти, їхніх освітніх потреб; формувати в учнів уявлення про навчальний предмет на основі сучасних наукових досягнень.

ПРН 4. Застосовувати інноваційні технології навчання освітньої галузі, зокрема технології розвитку в здобувачів освіти критичного мислення.

ПРН 5. Добирати електронні (цифрові) освітні ресурси, оцінювати їх ефективність для досягнення навчальних цілей, використовувати їх для організації та управління освітнім процесом, створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси.

ПРН 6. Планувати і здійснювати освітній процес з урахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти, створювати умови формування мотивації та позитивної самооцінки здобувачів освіти.

ПРН 7. Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між учителем і здобувачем освіти, залучати батьків до участі в освітньому процесі, моделювати основні ролі вчителя в професійній діяльності, зокрема класного керівника.

ПРН 8. Визначати інструменти забезпечення інклюзивного навчання, принципи, форми та методи ефективної підтримки осіб з особливими потребами.

ПРН 10. Застосовувати й моделювати різні види і форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, позаурочної і позакласної роботи зі здобувачами освіти.

ПРН 11. Застосовувати різні види й форми оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, встановлювати й фіксувати результати навчання здобувачів освіти, на їхній основі визначати індивідуальну освітню траєкторію, розвивати у здобувачів освіти вміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання.

ПРН 12. Планувати і здійснювати роботу класного керівника.

ПРН 16. Використовувати методологічний базис історії як науки, його еволюцію впродовж формування історичної думки.

ПРН 22. Вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетентності, усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії, а також потреби систематично підвищувати професійну кваліфікацію через навчання протягом життя.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- методи наукового дослідження, основні фактори процесу навчання, їх об'єктивні зв'язки;
- мету шкільного навчання історії;
- зміст та організацію навчання історії в відповідності з віковими особливостями учнів;

- форми навчальної діяльності, методи та засоби навчання;
- внутрікурсові та міжпредметні зв'язки історії;
- пізнавальні можливості учнів та засоби їх діагностики в шкільних курсах історії;
- форми позакласної виховної роботи та роботи класного керівника.

уміти:

- виявляти рівень знань і вмінь з історії учнів конкретного класу і віку;
- ставити конкретні задачі навчання і визначати ефективність їх реалізації на різних етапах;
- конкретизувати цілі навчання історії по класам, курсам, розділам і темам;
- відбирати історичний зміст на уроках в відповідності з цілями і задачами навчання, пізнавальними можливостями учнів;
- співвідносити зміст навчання з методами, прийомами, засобами що застосовуються в навчальному процесі;
- розробляти плани конспект уроків в залежності від типу та структури уроку;
- застосовувати новітні педагогічні технології в навчальному процесі;
- передбачати і виявляти результати навчання, та коректувати свою педагогічну діяльність.

Здобувачі, які використовують ШІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ШІ у роботі.
- пояснити як саме ШІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків).
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ШІ і в яких аспектах внесено власні корективи

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті

Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Методика викладання історії в школі».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді.

ЗК 04. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ЗК 05. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

Спеціальні компетентності:

СК 1.Здатність забезпечувати здобуття здобувачами освіти державною мовою.

СК 2.Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти.

СК 3.Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти.

СК 4.Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

СК 5. Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу.

СК 7. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти, використовувати стратегії роботи зі здобувачами освіти, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію здобувачів освіти та організувати їхню пізнавальну діяльність.

СК 8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії зі здобувачами освіти в освітньому процесі, залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

СК 11. Здатність організувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти, а також різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності, позаурочної і позакласної роботи зі здобувачами.

СК 12. Здатність формувати спільноту здобувачів освіти, у якій кожен відчуває себе її частиною, виконувати обов'язки класного керівника.

СК 19. Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати самооцінку та корегування пізнавальної діяльності.

СК 22. Здатність організувати та реалізовувати проєктно-історичну діяльність здобувачів освіти у сфері музеєзнавства, археологічної та краєзнавчої роботи.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка», «Загальна і вікова психологія», «Сучасні ІТ та мультимедіа в освіті».

3. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно

		застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
ІНДЗ (доповідь)	0 балів	Завдання не виконано; доповідь має компелятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам. Презентація відсутня. Не вказано факту використання ІІІ.
	1-2	Зміст доповіді відповідає заявленій темі, проте тема розкрита частково. Наведені дані і факти обґрунтовують чи ілюструють сформульовані тези частково (не більше 3

	<p>зауважень). Достовірність інформації у доповіді має зауваження щодо двох вимог з трьох (точності, обґрунтованості, наявності посилань на джерела первинної інформації). Робота характеризується змістовою цілісністю, зв'язністю і послідовністю викладу, допущено не більше 1 логічної помилки. Композиційна структура промови витримана. Недоліки спостерігаються під час аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних, стилістичних норм усного мовлення, проте припускається помилок різного характеру. Здобувач почуває себе скуто, невпевнено і напружено. Ефективність промови невисока через відсутність контакту з аудиторією, недоцільне використання прийомів зацікавлення і утримання уваги слухачів, добір недостатньої кількості аргументів, небагатий арсенал лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів. Мультимедійна презентація значною мірою не відповідає вимогам: відсутній титульний слайд, список використаних джерел, відсутнє логічне завершення презентації у вигляді висновків, змістовного узагальнення. Створено так званий «реферат з малюнками», тобто використано слайди з текстовою інформацією, переписаною з підручників, посібників, інтернету, замість формулювання тез чи ключових, опорних слів та фраз. Порушення вимог щодо дизайну презентації: відсутність стильової єдності в оформленні всіх слайдів презентації; невідповідність кольору фону та тексту; невдалий вибір кольорової гами, використання в дизайні більше 3-х базових кольорів; використання шрифтів, що утруднюють сприйняття тексту; відсутність відступів від краю слайду (поля). Наявність граматичних помилок. Вказано факт використання ШІ. Продемонстровано аналіз і редагування згенерованого тексту.</p>
3 - 4	<p>Зміст доповіді відповідає заявленій темі, проте тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Наведені дані і факти обґрунтовують чи ілюструють сформульовані тези частково (не більше 2 зауважень). Достовірність інформації у доповіді має зауваження щодо однієї з вимог (точності, обґрунтованості, наявності посилань на джерела первинної інформації). Здобувач демонструє сформованість умінь і навичок правильного (не більше 2 помилок) і переконливого мовлення, володіє навичками доцільної побудови промови, аргументованого доведення тез, проте відтворює завчений текст, не</p>

		<p>враховуючи особливості усного мовлення, обмежено послуговується ораторськими прийомами зацікавлення і утримання уваги слухачів, втрачає контакт з аудиторією. Засоби виразності використовуються не завжди доцільно. Під час виступу здобувач відчувається достатньо впевнено. Не дотримано всіх вимог до створення мультимедійної презентації: спостерігається незначна інформаційна надмірність тексту презентації, чи/та перевантаженість ілюстративним матеріалом. Ілюстрації та графічні елементи органічно доповнюють текст, проте є незначні недоліки дизайну презентації. Вказано факт використання ШІ. Продемонстровано аналіз і редагування згенерованого тексту: є власні думки, творчий підхід.</p>
	5	<p>Зміст доповіді відповідає заявленій темі. Здобувач глибоко, повно й обґрунтовано розглядає предмет дослідження, посилається на джерела первинної інформації, подає узагальнення альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми. Наведені дані й факти адекватно обґрунтовують чи ілюструють тези доповіді. Текст характеризується цілісністю та композиційною грамотністю. Використано достатній обсяг високоякісних інформаційних джерел. Здобувач демонструє вміння будувати розгорнутий монолог з фахової проблематики, логічно, правильно, точно, етично й емоційно висловлювати думку відповідно до змісту, умов комунікації й адресата, застосовуючи основні закони риторики і прагнучи при цьому виробити індивідуальний стиль. Студент володіє технікою і культурою мовлення, демонструє слухачам процес зародження і розвитку думки, використовує цитування, прийоми драматизації виступу, вдало імпровізує. Доповідь викликала велике зацікавлення й жваве обговорення у студентському середовищі, наявні позитивні коментарі. Навчальна презентація виконана з дотриманням усіх вимог: наявні усі структурні елементи; інформацію ретельно структуровано, представлено лаконічно, максимально інформативно, дотримано принципів науковості, послідовності у відборі текстового матеріалу; гармонійний дизайн; дотримано правил використання шрифтів, кольорового поєднання, стильової єдності оформлення; ілюстрації відповідають змісту презентації; дотримано норм літературної мови. Презентація вповні ілюструє й унаочнює доповідь. Дотримано академічних стандартів без використання ШІ.</p>

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

4. Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, формування дидактичного портфоліо, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, екзамен.

Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, рольова гра, тренінг, презентація результатів самостійної роботи з використанням/без використання ШІ.

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Методика викладання історії як наука.

Тема 1. Предмет та задачі курсу «Методика викладання історії в школі». Задачі і функції методики викладання історії. Поняття «методика» в педагогічній науці. Зв'язок методики викладання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.

Тема 2. Цілі навчання історії в школі. Фактори шкільного процесу навчання історії. Цілі навчання історії. Функції навчання історії. Концептуальні моделі навчання історії. Шляхи визначення мети уроку вчителем. Структурно – функціональний аналіз навчального матеріалу.

Тема 3. Концептуальні засади НУШ. Ключові елементи та принципи. Компетентнісний підхід (ключові компетентності, наскрізні вміння). Інтегроване та проектне навчання. Сучасне освітнє середовище. Ціннісні орієнтири. Освітні результати.

Тема 4. Структура історичної освіти України. Структура і зміст державного стандарту по історії (НУШ). Структура змісту історичного матеріалу.

Структура історичних знань. Фактичний матеріал в навчанні історії. Історичні поняття в шкільному курсі історії.

Тема 5. Навчальні програми з історії. Навчальна програма з історії, її компоненти. Модельні навчальні програми з історії НУШ.

Тема 6. Шкільний підручник з історії як джерело знань і засіб навчання. Функціональна роль підручника історії. Основні структурні компоненти шкільного підручника з історії. Освітньо – виховні завдання підручника з історії.. Прийоми роботи з підручником та його методичним апаратом.

Тема 7. Професіограма вчителя історії. Професійна культура вчителя історії. Основні вимоги до вчителя історії в сучасному суспільстві. Новий професійний стандарт вчителя «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024). Професійні компетентності вчителя історії. Посадова інструкція вчителя історії.

Змістовий модуль 2. Діяльність учителя та учнів на уроках історії

Тема 8. Пізнавальні можливості учнів при вивченні історії.

Індивідуально-психологічні фактори організації пізнавальної діяльності учнів. Мотивація навчання історії. Рівні пізнавальної самостійності учнів в навчальній діяльності. Основні фактори розвитку в учнів пізнавального інтересу до історії.

Тема 9. Формування умінь учнів під час вивчення історії.

Загальна класифікація умінь. Основні уміння учнів при вивченні історії. Прийоми і вміння в навчальній діяльності. Методика формування умінь. Шляхи формування умінь з історії.

Тема 10. Вивчення хронології шкільного курсу історії.

Прийоми вивчення хронології. Засоби вивчення хронології. Формування хронологічної компетентності під час вивчення історії.

Тема 11. Вивчення письмових джерел. Види письмових джерел і прийоми їх використання. Вимоги до документу який використовується на уроці. Прийоми роботи з історичними документами.

Тема 12. Методи навчання. Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів навчання. Прийом в навчальній діяльності як історико – методична категорія. Прийоми розумової діяльності учнів на уроках історії. Дослідницький метод навчання.

Тема 13. Наочні засоби навчання історії. Наочні засоби навчання історії. Робота з картиною на уроці історії. Види навчальних картин. Засоби роботи учнів з навчальною картиною. Робота з картою на уроці історії. Картографічна наочність на уроках історії. Організація пізнавальної діяльності учнів під час роботи з картою. Методика роботи з контурною картою. Використання мультимедійної дошки на уроці історії.

Тема 14. Форми навчання.

Традиційні та нетрадиційні форми організації навчальної діяльності учнів на уроках історії. Організація самостійної роботи на уроці історії.

Змістовий модуль 3. Підготовка вчителя до уроку історії з застосуванням інноваційних технологій навчання

Тема 15. Урок як основна форма навчання історії. Типи уроків історії. Структурні компоненти комбінованого типу уроку, уроку типу вивчення нового матеріалу, уроку типу формування умінь, застосування знань в практичній діяльності, уроку типу узагальнення та систематизації знань, умінь та навичок, уроку типу контролю та корекції.

Тема 16. Підготовка вчителя до уроку історії.

Функції та етапи підготовки до викладання історії. Вимоги до уроку історії. Методика написання плану – конспекту.

Тема 17. Перевірка знань і вмінь учнів на уроках історії. Функції перевірки знань і вмінь учнів. Вимоги до перевірки знань. Форми, види і прийоми перевірки знань і вмінь учнів.

Тема 18. Новітні технології навчання. Інноваційні педагогічні технології навчання. Особистісно орієнтоване навчання. Інтерактивні технології навчання в процесі вивчення історії. Інформаційні технології навчання на уроках історії.

Змістовий модуль 4. Основні напрямки позаурочної та позакласної роботи з історії та роботи класного керівника

Тема 19. Основні напрямки позаурочної роботи з історії.

Мета та завдання виховної роботи в позаурочний час. Принципи, методи та форми позаурочної роботи. Методика проведення історичного вечора, історичної олімпіади, тижня історії в школі.

Тема 20. Робота класного керівника.

Функції класного керівника. Тематичне планування виховної роботи.

Змістовий модуль 5. Шкільний курс історії 5-9 кл.

Тема 21. Завдання та зміст шкільного курсу всесвітньої історії та історії України.

Завдання вивчення шкільного курсу всесвітньої історії. Державні вимоги до умінь і навичок учнів з історії. Навчально-методичні комплекси вивчення історії.

Тема 22. Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас. Головне завдання вивчення історії України та громадянської освіти. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу за різними модельними програмами НУШ. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка засвоєння історичних понять та набуття навчальних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення історії України та громадянської освіти стародавнього світу.

Тема 23 Особливості навчання історії Стародавнього світу. 6 клас (інтегрований курс). Головне завдання вивчення історії стародавнього світу. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р. 1. Первісні

спільноти, археологічні культури; Р. 2. Стародавні цивілізації Азії та Африки; Р.3. Антична цивілізація; Р. 4. Витоки європейської та інших сучасних цивілізацій. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка засвоєння історичних фактів та набуття навчальних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення історії Стародавнього світу .

Тема 24. Специфіка вивчення історії Середніх віків. 7 клас (всесвітня історія та історія України). Завдання вивчення історії Середніх віків. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р.1. Перші середньовічні держави (всесвітня історія); Виникнення та становлення Русі – України (історія України); Р.2. Середньовічний світ Західної Європи (всесвітня історія); Р.3. Європейське суспільство і держави в ХХ – ХУ ст. (всесвітня історія); Р.4. Київська держава наприкінці Х – у першій половині ХІ ст. (історія України); Р.5. Київська держава у другій половині ХІ ст. – першій половині ХІІІ ст. (історія України); Р. 6. Королівство Руське (Галицько – Волинська держава) (історія України); Р. 7. Країни Центральної та Східної Європи в Х – ХУ ст. (всесвітня історія); Р.8. Руські удільні князівства у складі сусідніх держав. Кримське ханство (всесвітня історія); Р. 9. Матеріальний і духовний світ європейського Середньовіччя (всесвітня історія); Р. 10. Середньовічний Схід (всесвітня історія); Історія України в контексті епохи Середніх віків. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка роботи з письмовими історичними джерелами та набуття інформаційних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення історії Середніх віків.

Тема 25. Ранньомодерна історія кінця ХУ до кінця ХУІІІ ст. 8 клас (всесвітня історія та історія України). Завдання вивчення даного періоду історії. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р. 1. Великі географічні відкриття (всесвітня історія); Р.2. Високе Відродження. Реформація в Західній Європі (всесвітня історія); Р.3. Західноєвропейські держави в ХУІ- ХУІІ ст. (всесвітня історія); Р.4 Українські землі у складі Речі Посполитої в ХУІ- першій половині ХУІІ ст. (історія України); Р.5.Становлення козацтва ХУІ- першій половині ХУІІ ст. (історія України); Р.6. Національно – визвольна війна українського народу середини ХУІІ ст. (історія України); Р. 7. Османська імперія. Країни Східної Європи ХУІ- першій половині ХУІІІ ст. Р.8. Козацька Україна наприкінці 50 – х років ХІІ – на початку ХІІІ ст. (історія України); Р. 9. Епоха Просвітництва (всесвітня історія); Р. 10. Українські землі в 20-90 роках ХУІІІ ст. (історія України); Р. 11. Східний світ у ХУІ – ХУІІІ ст. (всесвітня історія).

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка роботи з історичними та контурними картами та набуття (просторових) компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення історії кінця ХУ до кінця ХУІІІ ст. .

Тема 26. Історія в шкільному курсі в період «довгого» ХІХ ст. 9 клас (всесвітня історія та історія України). Завдання вивчення даного періоду історії. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р.1.Європа в час Французької революції та наполеонівських війн (всесвітня історія); Р.2. Європа та Америка в добу революцій і національного об'єднання (1815 - 1870) (всесвітня історія); Р.3. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці ХУІІІ – у першій половині ХІХ ст. (історія України); Р. 4. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці ХУІІІ – у першій половині ХІХ ст. (історія України); Р. 5. Повсякденне життя та культура України наприкінці ХУІІІ – у першій половині ХІХ ст. (історія України); Р. 6. Модернізація країн Європи та Америки в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. Пробудження Азії (всесвітня історія); Р.7. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині ХІХ ст. (історія України); Р. 8. Українські землі у складі Австро - Угорщини в другій половині ХІХ ст. (історія України); Р. 9. Міжнародні відносини (друга половина ХІХ – початок ХХ ст..) (всесвітня історія); Р. 10. Розвиток культури та повсякденне життя (кінець ХУІІІ – початок ХХ ст.) (всесвітня історія); Р.11. Повсякденне життя та культура України в середині ХІХ – на початку ХХ ст. (історія України). Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка формування хронологічних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення шкільного курсу історії «довгого» ХІХ ст..

Шкільний курс історії 10 – 11 кл.

Тема 27. Новітня історія 1914 -1945 рр. 10 клас (всесвітня історія та історія України). Завдання вивчення даного періоду історії. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р.1. Передумови Першої світової війни Війна та революції (всесвітня історія); Р.2. Облаштування повоєнного світу (всесвітня історія); Р.3. Провідні держави світу в міжвоєнний період (всесвітня історія); Р.4. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період (історія України); Р.5. Україна в роки Першої світової війни (історія України); Р. 6. Початок Української революції. Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності. (історія України); Р.7. Держави Центрально – Східної Європи. Держави Азії та Латинської Америки (всесвітня історія); Р.8. Встановлення й утвердження комуністичного тоталітарного режиму в Україні (історія України); Р.9. Друга світова війна (всесвітня історія); Р.10. Україна в роки Другої світової війни (історія України); Р.11. Повсякденне

життя та культура в міжвоєнний період (всесвітня історія). Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка формування логічних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення новітньої історії 1914 -1945 рр.

Тема 28. Новітня історія (від 1945 –до сучасності) 11 клас (всесвітня історія та історія України). Завдання вивчення даного періоду історії. Вікові особливості сприйняття учнями навчального матеріалу. Зміст навчального матеріалу: Р.1. облаштування повоєнного світу (всесвітня історія); Р.2. Україна в перші повоєнні роки (історія України); Р. 3. Держави Північної Америки та західної Європи: формування постіндустріального суспільства (всесвітня історія); Р. 4. Держави Центрально – східної Європи (всесвітня історія); Р.5. Держави Азії, Африки та Латинської Америки: вибір шляхів розвитку (всесвітня історія); Р.6. Україна в умовах десталінізації (історія України); Р.7. Україна в умовах загострення кризи радянської системи (історія України); Р.8. Відновлення незалежності України. Становлення України як незалежної держави. Творення нової України (історія України); Р.9. Міжнародні відносини (всесвітня історія); Р.10. Повсякденне життя і культура (всесвітня історія). Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Специфіка формування аксіологічних компетентностей. Навчально-методичний комплекс вивчення новітньої історії 1914 -1945 рр.

Теми практичних занять

№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
1	<i>Семінар</i> «Предмет та задачі курсу «Теорія та методика викладання історії в школі»	4	1
2	<i>Семінар</i> «Цілі навчання історії в школі»	4	
3	Семінар « Концептуальні засади НУШ».	4	1
4	<i>Семінар – практикум</i> «Структура історичної освіти України»	4	
5	Семінар «Навчальні програми з історії».	4	1
6	<i>Семінар</i> « Шкільний підручник з історії як джерело знань і засіб навчання»	4	1
7	<i>Семінар</i> «Професіограма вчителя історії»	4	1
8	<i>Семінар</i> «Пізнавальні можливості учнів при вивченні історії»	2	1
9	<i>Семінар</i> «Формування умінь учнів під час вивчення історії»	2	1

10	<i>Семінар «Вивчення хронології шкільного курсу історії»</i>	2	1
11	<i>Семінар «Методи навчання»</i>	2	1
12	<i>Семінар - круглий стіл «Форми навчання»</i>	2	
13	<i>Семінар «Наочні засоби навчання історії»</i>	2	1
14	<i>Семінар «Вивчення письмових джерел»</i>	2	
15	<i>Семінар «Підготовка вчителя до уроку історії»</i>	2	1
16	<i>Семінар «Урок як основна форма навчання історії»</i>	4	
17	<i>Семінар – диспут «Перевірка знань і вмінь учнів на уроках історії»</i>	4	1
18	<i>Семінар «Новітні технології навчання»</i>	4	
19	<i>Семінар «Основні напрямки позаурочної роботи з історії»</i>	2	1
20	<i>Семінар «Робота класного керівника»</i>	2	
21	<i>Семінар «Завдання та зміст шкільного курсу всесвітньої історії та історії України»</i>	2	1
22	<i>«Семінар» Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас.</i>	4	1
23	<i>Семінар «Особливості навчання історії Стародавнього світу 6 клас (інтегрований курс)»</i>	4	1
24	<i>Семінар «Специфіка вивчення історії Середніх віків 7 класа (всесвітня історія та історія України)»</i>	4	1
25	<i>Семінар «Ранньомодерна історія кінця ХУ до кінця ХУІІІ ст. 8 клас (всесвітня історія та історія України)»</i>	4	
26	<i>Семінар «Історія в шкільному курсі в період «довгого» ХІХ ст. 9 клас (всесвітня історія та історія України)»</i>	4	
27	<i>Семінар «Новітня історія 1914 -1945 рр. 10 клас (всесвітня історія та історія України)»</i>	4	1
28	<i>Семінар «Новітня історія (від 1945 – до сучасності) 11 клас (всесвітня історія та історія України)»</i>	4	
	Всього	90	18

5.3. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	<i>Предмет та задачі курсу «Методика викладання історії в школі» Задачі і функції методики викладання історії.</i>	7	10	Індивідуаль

	<p>Поняття «методика» в педагогічній науці.</p> <p>Зв'язок методики викладання історії з іншими науками.</p> <p>Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.</p>			на, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	<p><i>Цілі навчання історії в школі</i></p> <p>Фактори шкільного процесу навчання історії .</p> <p>Цілі навчання історії.</p> <p>Функції навчання історії.</p> <p>Концептуальні моделі навчання історії.</p> <p>Шляхи визначення мети уроку вчителем.</p> <p>Структурно – функціональний аналіз навчального матеріалу.</p>	7	10	
3	<p><i>Концептуальні засади НУШ</i></p> <p>Ключові елементи та принципи.</p> <p>Компетентнісний підхід (ключові компетентності, наскрізні вміння).</p> <p>Інтегроване та проектне навчання.</p> <p>Сучасне освітнє середовище.</p> <p>Ціннісні орієнтири.</p> <p>Освітні результати.</p>	7	10	
4	<p><i>Структура історичної освіти України</i></p> <p>Структура і зміст державного стандарту по історії.</p> <p>Структура змісту історичного матеріалу.</p> <p>Структура історичних знань.</p>	7	10	
5	<p><i>Навчальні програми з історії</i></p> <p>Навчальна програма з історії, її компоненти.</p> <p>Модельні навчальні програми з історії НУШ.</p>	7	10	
6	<p><i>Шкільний підручник з історії як джерело знань і засіб навчання</i></p> <p>Функціональна роль підручника історії.</p> <p>Основні структурні компоненти шкільного підручника з історії.</p> <p>Освітньо – виховні завдання підручника з історії..</p>	7	10	

	Прийоми роботи з підручником та його методичним апаратом.			
7	<i>Професіограма вчителя історії</i> Професійна культура вчителя історії. Основні вимоги до вчителя історії в сучасному суспільстві. Професійні компетентності вчителя історії.	7	10	
8	<i>Пізнавальні можливості учнів при вивченні історії</i> Індивідуально-психологічні фактори організації пізнавальної діяльності учнів. Мотивація навчання історії. Рівні пізнавальної самостійності учнів в навчальній діяльності. Основні фактори розвитку в учнів пізнавального інтересу до історії.	7	10	
9	<i>Формування умінь учнів під час вивчення історії</i> Загальна класифікація умінь. Основні уміння учнів при вивченні історії. Прийоми і вміння в навчальній діяльності. Методика формування умінь. Шляхи формування умінь з історії.	7	10	
10	<i>Вивчення хронології шкільного курсу історії.</i> Прийоми вивчення хронології. Засоби вивчення хронології. Формування хронологічної компетентності під час вивчення історії.	7	10	
11	<i>Методи навчання</i> Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів навчання. Приєм в навчальній діяльності як історико – методична категорія. Прийоми розумової діяльності учнів на уроках історії. Дослідницький метод навчання.	7	10	

	Проблемний метод навчання історії.			
12	<p><i>Форми навчання</i></p> <p>Традиційні та нетрадиційні форми організації навчальної діяльності учнів на уроках історії.</p> <p>Організація самостійної роботи на уроці історії.</p>	7	10	
13	<p><i>Наочні засоби навчання історії</i></p> <p>Наочні засоби навчання історії.</p> <p>Робота з картиною на уроці історії.</p> <p>Види навчальних картин. Засоби роботи учнів з навчальною картиною.</p> <p>Робота з картою на уроці історії.</p> <p>Картографічна наочність на уроках історії. Організація пізнавальної діяльності учнів під час роботи з картою.</p> <p>Методика роботи з контурною картою. Використання мультимедійної дошки на уроці історії.</p>	7	10	
14	<p><i>Вивчення письмових джерел</i></p> <p>Види письмових джерел і прийоми їх використання.</p> <p>Вимоги до документу який використовується на уроці.</p> <p>Прийоми роботи з історичними документами.</p>	7	10	
15	<p><i>Підготовка вчителя до уроку історії</i></p> <p>Функції та етапи підготовки до викладання історії.</p> <p>Вимоги до уроку історії. Тематичне планування уроків історії, його види.</p> <p>Методика написання плану – конспекту.</p>	7	10	
16	<p><i>Урок як основна форма навчання історії</i></p> <p>Типи уроків історії.</p> <p>Структурні компоненти комбінованого типу уроку, уроку типу вивчення нового матеріалу, уроку типу формування умінь, застосування знань в практичній діяльності, уроку типу узагальнення та систематизації знань, умінь та навичок, уроку типу контролю</p>	7	10	

	та корекції.		
17	<i>Перевірка знань і вмінь учнів на уроках історії</i> Функції перевірки знань і вмінь учнів. Вимоги до перевірки знань. Форми, види і прийоми перевірки знань і вмінь учнів.	7	11
18	<i>Новітні технології навчання</i> Інноваційні педагогічні технології навчання. Особистісно орієнтоване навчання. Інтерактивні технології навчання в процесі вивчення історії. Інформаційні технології навчання на уроках історії.	7	11
19	<i>Основні напрямки позаурочної роботи з історії</i> Мета та завдання виховної роботи в позаурочний час. Принципи, методи та форми позаурочної роботи. Методика проведення історичного вечора, історичної олімпіади, тижня історії в школі.	7	11
20	<i>Робота класного керівника</i> Функції класного керівника. Тематичне планування виховної роботи.	7	11
21	Завдання та зміст шкільного курсу всесвітньої історії та історії України	5	11
22	Особливості навчання історії України в 5 класі «Вступ до історії України та громадянської освіти».	5	11
23	Особливості навчання історії Стародавнього світу 6 клас (інтегрований курс)	5	11
24	Специфіка вивчення історії Середніх віків 7 клас (всесвітня історія та історія України)	5	11
25	Особливості навчання історії періоду «Ранньомодерна історія кінця ХУ до кінця ХУІІІ ст.» 8 клас (всесвітня історія	5	11

	та історія України)			
26	Історія в шкільному курсі в період «довгого» XIX ст. 9 клас (всесвітня історія та історія України)	5	11	
27	Специфіка навчання новітньої історії 1914 -1945 рр. 10 клас (всесвітня історія та історія України)	5	12	
28	Специфіка навчання новітньої історії (від 1945 – до сучасності) 11 клас (всесвітня історія та історія України)	5	12	
	Всього	180	294	

5.4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання (доповідь)

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Концептуальні моделі навчання історії Проаналізуйте емпіричний і теоретичний рівні навчального пізнання історичної освіти		
2	Тематичні зв'язки в навчанні історії Планування історичних курсів		
3	Навчальний комплекс з історії		
4	Сучасні підручники історії тенденції удосконалення		
5	Професіограма вчителя історії		
6	Проаналізувати різні підходи до класифікації методів навчання.		
7	Сформувати прийоми розумової діяльності учнів на уроці історії		
8	Охарактеризуйте дослідницький метод навчання		
9	Шляхи формування умінь з історії		
10	Загальні прийоми переказу історичного матеріалу Аналіз картографічної наочності в підручниках історії		
11	Аналіз письмових історичних джерел в підручниках історії		
12	Визначення типології уроку в методичній літературі		
13	Перевірка знань учнів: за і проти оцінювання на уроці Застосування ІКТ в навчальному процесі		
	Разом	30	30

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування активних і інтерактивних

освітніх методів, серед яких: проблемна лекція, лекція-діалог, лекція-презентація, робота в малих групах, робота з довідковими, інформаційно-методичними джерелами, презентація результатів виконаних практичних завдань, рольова гра, кейс-стаді

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (іспит)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (залік)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	зараховано
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі»
- Навчальний посібник. Методика викладання історії та історичних дисциплін. Словник - довідник: навч. посіб. / уклад. Л. Г. Яновська. Одеса : Видавель Букаєв Вадим Вікторович, 2020. 104 с.
- Лекції-презентації.
- Силабус до навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі»

- Яновська Л. Г. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Методика викладання історії в школі»: метод. реком. Одеса : Університет Ушинського, 2026. 26 с.
- Ілюстративні матеріали.
- Ситуативні завдання; вправи; тести.

8. Забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами

Метою інклюзивного навчання в Університеті Ушинського є забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього навчання на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей

9. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Кришмарел В. Ю., Малієнко Ю. Б., Мацейків Т. І., Ремех Т. О. Актуальні питання компетентісно орієнтованої методики навчання історії та громадянської освіти в ліцеї: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 334 с
2. Методика викладання історії та історичних дисциплін. Словник – довідник. Навч. посіб. / уклад. Л. Г. Яновська. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2020. 104 с.
3. Пометун О. І., Гупан Н. М., Ремех Т. О., Серова Г. В. Основи інтегрованого навчання учнів громадянської освіти та історії в 5–6 класах: метод. посіб. Київ: «Освіта», 2024. 134 с
4. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. URL: <http://www.schoollife.org.ua>
5. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків : Видавництво ХНАДУ. 2017. 324 с.

Додаткова література

1. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: навчально - методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. 2-е вид., виправлене і доповнене. Кам'янець - Подільський: Видавництво КПНУ ім. І.Огієнка, 2019. 86 с.
2. Ковальська М. С. Методика викладання історії в середній школі : метод. вказівки для студентів спец. 032 «Історія та археологія» ф-ту історії та філософії / М. С. Ковальська; відп. ред. І. С. Гребцова. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 44 с.

3. Пижик А. М., Черевичний Г. С. Методика викладання історії в школі: навчально – методичні рекомендації до вивчення дисципліни та проходження педагогічної практики студентами 20е перероблене та доповнене видання. Київ : ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 125 с.
4. Терно С. О. Критичне мислення та інноваційні стратегії в історичній освіті: посібник для здобувачів ст. вищ. осв. магістра ОПП «Середня освіта (Історія)». Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 120 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/123>
5. Охредько О. Е. Формування предметно-історичних компетентностей на уроках історії України в 7-9 класах. Інтерактивна школа творчого вчителя. 2021. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/79-93538546/93538546#5>
6. Пометун О. П. Методика навчання історії в школі . Київ : Генеза, 2006. 328 с.
7. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник / О. І. Пометун, Н. М. Гупан, В. С. Власов. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
8. Петков С. В., Коломоєць С. Д. Методика викладання в школі: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 216 с.
9. Смагін І. І. Суспільствознавча компетентність учнів: поняття, зміст, структура. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . 2019. Вип. 4. С. 39-44.
10. Слободян М. І. Компетентнісний підхід до навчання на уроках історії URL: <https://www.schoollife.org.ua/807-2018/>
11. Старжець В. І. Методика використання формульованого оцінювання на уроках історії. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка. 2023. Вип. 64. Том 2. С. 317–322. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-50>
11. Яновська Л. Г. Педагогічні умови проєктно – дослідницької діяльності майбутніх магістрів історії в інформаційно – комунікаційному середовищі ЗВО. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 38. С. 62 – 66.
12. Zhurat, Y., Yanovskyi, A., **Ianovska, L.**, Tsybal, M., Kozyr, M., & Kokorina, L. (2022). The Problem of Subject and Subjectivity in Psychological and Pedagogical Sciences in the Context of Training Future Teachers. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(1Sup1), 349-369. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/555>
13. Яновська Л. Г. Реалізація особистісно орієнтованого навчання на уроках історії в умовах дистанційного навчання. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». Одеса :

Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Т. 2. URL:
<http://www.innovpedagogy.od.ua/vip48>

14. Яновська Л. Г. Формування у майбутніх учителів історичних дисциплін уміння вчитися впродовж життя. Науковий журнал «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах». № 87/ 2023. URL : <http://pedagogy – journal.kpu.zp.ua /87-2023>.

15. Яновська Л. Г. Теоретичні засади формування соціальної та громадянської компетентності учнів на уроках історії в умовах профільної освіти. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 67. URL : <http://innovpedagogy.od.ua/vip67>

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL :
<http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL :
<http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL :
<https://library.pdpu.edu.ua/>